

UNDERLAG: Samråd om att öka utrikes
födda kvinnors inträde på
arbetsmarknaden

Skriftlig dokumentation från
Migrationsverket och NOD:s samråd 7
december 2022

Sammanställt december 2022

Innehållsförteckning

Deltagande organisationer	3
Inledning.....	4
Gruppdiskussioner.....	5
<i>Hur ser målgruppens förutsättningar för inträde på arbetsmarknaden ut?.....</i>	<i>5</i>
<i>Hur kan samverkan mellan myndigheter och civilsamhället förbättras?.....</i>	<i>10</i>
<i>Hur kan Migrationsverket tillgodose målgruppens behov?.....</i>	<i>12</i>
Avslutning	16

Deltagande organisationer

Organisationer som deltog i mötet:

- Blå vägen
- Famna
- Frälsningsarmén
- Funktionsrätt Sverige
- Hand in Hand For Women
- Hela människan
- Ibn Rushd Studieförbund
- Kompis Sverige
- Kvinnors rätt
- Nema Problema
- Riksförbundet internationella Föreningen Fem-Inclusion (RIFI)
- SIOS-kvinnokommitté
- Sensus studieförbund
- Skoopi
- Somaya Stödjour
- Sveriges Kristna Råd
- Studieförbundet Vuxenskolan
- Terrafem
- TIA & NAD-samordningen i Skåne via Sensus Studieförbund
- Varken hora eller kuvad
- Yalla trappan

Organisation som bidrog med skriftligt svar:

- Sveriges Buddhistiska gemenskap

Inledning

Mattis Ekestaf (NOD) inledde mötet med att hälsa alla välkomna, gå igenom de praktiska förutsättningarna och ramarna för samrådet.

Sara Knutsson, expert på Nationella operativa avdelningen på Migrationsverket, berättade sedan om myndighetens arbete, bakgrunden till samrådet och om de utmaningar som finns i relation till arbetet med målgruppen.

Migrationsverket har tillsammans med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Länsstyrelsen i Västernorrlands län och Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att i samverkan ta fram en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden. Migrationsverkets roll i uppdraget är bland annat att bidra med kunskap om målgruppen för att nyansera och ge en helhetsbild av gruppen utrikes födda kvinnor. Enligt uppdraget ska målgruppen ska involveras i arbetet.

Det ofta är komplexa samhällsproblem och strukturer som utgör de stora utmaningarna för etablering på arbetsmarknaden, och det finns sällan enkla lösningar.

Bland de prioriterade grupperna för regeringsuppdraget finns de som står långt ifrån arbetsmarknaden, däribland den grupp som är anhöriga till personer som beviljats uppehållstillstånd av andra skäl än skyddsbehov. Detta eftersom den gruppen inte inkluderas i offentliga etableringsinsatser.

Organisationerna som är inbjudna till samrådet är i direkt eller indirekt kontakt med målgruppen. Genom att ta del av och lyssna in organisationernas erfarenheter och expertis är förhoppningen att få en bättre förståelse för målgruppens förutsättningar och behov.

Gruppdiskussioner

Efter presentationen av bakgrunden delades deltagarna in i fyra olika grupper. En sammanfattning av gruppdiskussionerna redogörs för nedan.

Hur ser målgruppens förutsättningar för inträde på arbetsmarknaden ut?

Ett genomgående tema under diskussionerna om målgruppens förutsättningar, var hur utrikes födda kvinnor i Sverige utgör en stor och heterogen grupp som behöver individanpassade metoder för att bemötas och integreras på ett så hållbart sätt som möjligt. För att uppnå detta krävs en intersektionell förståelse för hur olika maktstrukturer påverkar individernas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Flera av de organisationer som deltog i samrådet möter ofta de kvinnor i målgruppen som står mycket långt från arbetsmarknaden. Avståndet beror många gånger på att kvinnorna kommit som anhöriginvandrare och därför inte fått tillgång till statliga etableringsinsatser. Vissa av dessa kvinnor har bott i Sverige i många år utan att ha fått ett långvarigt jobb, på grund av olika omständigheter som försvårar deras integration. Detta har bidragit till ett utanförskap och en kronisk isolering som försvårar möjligheterna att bli en del av det svenska samhället.

De specifika förutsättningar som diskuterades redogörs för under rubrikerna nedan.

Språkkunskap

En central förutsättning för att komma in på arbetsmarknaden är språkkunskap. Bland de målgrupper som ingår i de organisationer som deltog i samrådet, är kunskapsnivån varierande. Ett flertal rapporterade dock att nivån hos dem som står längst från arbetsmarknaden är mycket låg. Detta gäller både svenska och engelska, vilket försvårar möjligheten att såväl kunna kommunicera sin kompetens som att delta i samhället i stort.

Utbildning och yrkeserfarenhet

Inom målgruppen som står längst från arbetsmarknaden är utbildningsnivån generellt

mycket låg. En organisation berättade exempelvis att cirka en tredjedel av de tredjelandsmedborgare som kommer till Sverige har 0–9 års skolbakgrund. I denna grupp definieras vissa som analfabeter på grund av att de endast har 0–3 års skolbakgrund.

En stor del av kvinnorna som organisationerna möter har enbart erfarenhet av hemarbete, såsom hushållsarbete och vård av barn och äldre. Även om dessa färdigheter kan översättas till kompetenser som efterfrågas på den svenska arbetsmarknaden finns det inte tillräckligt med bra valideringssystem för att hjälpa dessa kvinnor att få anställning, eller självförtroende hos kvinnorna själva för att de ska känna sig kvalificerade för en anställning.

För de som saknar eller har väldigt kort skolbakgrund och erfarenhet från arbetsmarknaden, är därmed vägen till inträde på arbetsmarknaden väldigt lång och kantad av stora hinder.

Sociala sammanhang och nätverk

En viktig framgångsfaktor, som identifierats av flera av de deltagande organisationerna, är att komplettera arbetsintegrerande insatser med sociala sammanhang. Många erfor att stora delar av målgruppen snabbare lär sig språk, samhällskunskap och kulturella koder när de lär sig på olika sätt, såsom genom sociala aktiviteter. Detta kan vara till hjälp för att närma sig arbetsmarknaden eftersom många, som tidigare nämnts, saknar erfarenhet av traditionella inlärningsmetoder.

Tillgång till sociala sammanhang kan dessutom underlätta möjligheten att skapa både sociala och professionella nätverk, vilket ofta spelar en stor roll för att få en fot in på den svenska arbetsmarknaden. Flera av deltagarna i samrådet konstaterade att kvinnorna de möter oftast saknar just nätverk och därför löper risk för att bli isolerade.

Hemförhållanden

Möjligheten att komma ut på arbetsmarknaden kan enligt några organisationers erfarenheter begränsas av familjesituationer och hemförhållanden.

Vissa rapporterade om ojämställda hemförhållanden där kvinnan i hushållet exempelvis är primärt ansvarig för barnen och hemarbetet. Då det i vissa delar av målgruppen dessutom är vanligt med många barn i familjen kan tiden för att påbörja inträdet på arbetsmarknaden vara särskilt lång. Här nämndes kunskapshöjande insatser om jämställdhet samt information om möjlighet till barnomsorg som möjligheter för att bryta det ojämställda mönstret.

En ytterligare faktor kopplat till hemförhållanden är förekomsten av fysiskt och psykiskt våld i hemmet, i synnerhet hedersrelaterat. Både stödjourer och vissa arbetsintegrerande sociala företag hade erfarenhet av att denna faktor utgjort hinder för inträdet på arbetsmarknaden. Det uttrycktes därför behov av information om rättigheter och skyldigheter samt de stödinsatser som finns för våldsutsatta personer.

Tilltro till myndigheter

Deltagarna erfor att många som kommit till Sverige, framför allt från länder utanför Europa, har upplevt korruption och förföljelse i sina hemländer, vilket kan skapa en naturlig skepsis mot statliga institutioner. Att söka information och stöd på egen hand kan därför kännas mer nära till hands än att vända sig till myndigheter för hjälp. I vissa fall kan det leda till att desinformation sprids. Det kan också innebära att kvinnor som organisationerna kommit i kontakt med accepterat svartjobb som de blivit utnyttjade i och som bidragit till att de distanserat sig ytterligare från arbetsmarknaden.

Hälsa och funktionalitet

Många organisationer kommer i kontakt med kvinnor som lider av ohälsa, fysisk och/eller psykisk, eller har funktionsnedsättningar. Det kan handla om allt från PTSD och krigsskador till nedsatt syn, rörelseförmåga eller kognitiv funktion. Detta upplevdes vara relativt osynliggjorda grupper som det saknas både kunskap och metoder för att bemöta och hjälpa på ett hållbart sätt. Många i den här gruppen hamnar därför i kronisk isolering vilket leder till ökad utsatthet och ökat avstånd till arbetsmarknaden.

Ekonomi och bostad

De socioekonomiska förutsättningarna hos kvinnorna som organisationerna möter varierar, men bland de som står allra längst från arbetsmarknaden konstaterades tydliga samband mellan socioekonomisk utsatthet och arbetslöshet. Flera rapporterade exempelvis om höga bostadskostnader, som bland annat resulterar i trångboddhet och försvagad känsla av egenmakt. En organisation som arbetar med romska kvinnor vittnade även om en hög grad av hemlöshet, vilket av många anledningar försvårar inträdet på arbetsmarknaden.

Kopplat till privatekonomi berättade en organisation att många kvinnor som utsätts för våld i hemmet är ekonomiskt beroende av sin partner och därför inte kan bli frigjord från denne. Det resulterar i sin tur till en än högre grad av isolering och avstånd till arbetsmarknaden. Vissa erfor även att den låga dagsersättningen tvingat flera kvinnor in i svartjobb.

Ekonomiska begränsningar kan också göra det svårt att delta i olika aktiviteter och röra sig fritt i samhället. Ett sätt att öka kvinnors delaktigheter och aktiviteter konstaterades vara att erbjuda generösare reseersättning för bussresor och övrig kollektivtrafik. På så sätt kan ekonomiska hinder minimeras och kvinnorna få större möjlighet att komma in i samhället.

Diskriminering

Bland deltagarna i samrådet fanns det flera som gav exempel på hur kvinnorna de möter ofta känner sig misstänkliggjorda och har svårt att accepteras av majoritetssamhället. Detta konstaterades bidra till faktorer som låg självkänsla, ohälsa, isolering och i vissa fall ovilja att närma sig samhället. Vanligast förekommande var detta hos organisationer som möter kvinnor från Mellanöstern, Sydostasien och Afrika.

Nya flyktinggrupper

Rysslands invasion av Ukraina har lett till att en större andel av de målgrupper som vissa organisationer möter är ukrainska kvinnor. Dessa kvinnor har en gemensam osäkerhet kring hur länge de behöver vara i Sverige och hur aktivt de därför ska

engagera sig i arbetsintegrerande insatser. Detta är en situation som deltagarna i organisationerna har tidigare erfarenhet av när det gäller nya flyktinggrupper i Sverige

Hur kan samverkan mellan myndigheter och civilsamhället förbättras?

En bra samverkan mellan myndigheter och civilsamhället konstaterades vara central i att kunna erbjuda riktade och anpassade insatser för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden. Detta för att öka tryggheten och förtroendet hos individerna och förbättra deras möjligheter att etablera sig på bästa sätt såväl på arbetsmarknaden som i samhället i stort.

Bygga förtroende med hjälp av civilsamhället

Att bygga förtroende hos målgruppen för statliga institutioner kan ta tid och resurser som myndigheten kan effektivisera. Det finns generellt en högre tilltro till civilsamhällets förmåga att stötta och hjälpa individer, så genom etablerade kontakter med civilsamhällesaktörer kan det gå lättare att sätta ihop och sjösätta individanpassade planer för introduktion till samhället och arbetsmarknaden.

Tillvarata kompetensen inom civilsamhället

Civilsamhället sitter på uppdaterade och helt centrala kunskaper om målgruppen som myndigheterna behöver för att förstå individernas förutsättningar. Bland olika lokalföreningar finns exempelvis vägar att nå och engagera målgruppen. Arbetsintegrerande sociala företag och studieförbund har lång erfarenhet av att anpassa sina metoder för att möta målgruppens behov. Stödjourer har kunskap om hur man etablerar trygghet och identifierar hinder i hemmet för att komma ut på arbetsmarknaden. Dessa är bara några av många exempel på hur civilsamhället kan bidra till att förstå och hjälpa målgruppen. Att ta tillvara den kompetensen kommer ha stora vinningar för myndighetens arbete.

Det är dock viktigt att civilsamhällets aktörer inte endast används som källor för kunskapsinhämtning utan också erkänns som kvalificerade utförare av insatser för integrering och etablering på arbetsmarknaden.

Finansiera beprövade civilsamhällesinsatser

Flera av de deltagande organisationerna i samrådet kommer i direktkontakt med kvinnor som inte ges tillgång till statliga etableringsinsatser. Problemet är då ofta att det inte finns resurser för att kunna hjälpa och stötta på det sätt som krävs, exempelvis för arbetsintegrerande sociala företag som skulle kunna erbjuda jobb och sysselsättning direkt i sina verksamheter. Därför krävs det en högre grad av finansiering från staten så att civilsamhället kan utföra insatser som myndigheterna inte har möjlighet eller kapacitet att genomföra.

Det finns dock en tendens att statlig finansiering går till civilsamhällesprojekt som syftar till att testa nya metoder, snarare än att använda beprövade metoder som civilsamhället vet fungerar. På grund av sin långa erfarenhet av integrations- och etableringsinsatser är civilsamhället ofta experter på vilka metoder som ger störst nytta och effekt. Denna expertis borde efterfrågas och ekonomiskt kompenseras mer än den ensidigt innovativa.

Besläktat med detta är också en överhängande problematik med att arbeta i projektform, eftersom de mest framgångsrika metoderna för etablering på arbetsmarknaden ofta är de som tar tid och är individanpassade. Civilsamhället har en gedigen kunskap och erfarenhet om hur dessa metoder kan utformas.

Regelbunden kontakt och samverkan

Genom att skapa former för regelbunden kontakt mellan det offentliga och civilsamhället kan hindren in till arbetsmarknaden minskas. Strategiskt, långsiktigt och strukturerat samarbete kan också skapa en lågröskelverksamhet som ökar individens nätverk och sociala rörlighet. Ett konkret arbetssätt kan vara att myndigheten ger regelbunden information till civilsamhället om hur de jobbar, så att civilsamhällesaktörer i sin tur kan förmedla hur de på bästa sätt kan bidra och vilka perspektiv som riskerar att missas.

Samverkan kan också innebära att civilsamhället bjuds in till transit- och asylboenden för att öka kontaktytorna in till samhället.

Hur kan Migrationsverket tillgodose målgruppens behov?

Utifrån myndighetens uppdrag landade diskussionerna främst i behovet av tydlig information och omfattande kunskapshöjande insatser. Detta förutsattes börja i en kunnig personalgrupp som kan ge ett välinformerat och förtroendeingivande första möte med Sveriges myndigheter.

Tydlig och tillgänglig information

Migrationsverket och utlandsmyndigheterna har ett stort ansvar för att tillhandahålla omfattande och tydlig information i första mötet med svenska myndigheter. Denna information bör vara så tillgänglig och grundläggande som möjligt så att alla får en jämlik "bottenplatta" oavsett grundförutsättningar. Om informationen inte är lättillgänglig och tydlig finns det dessutom en stor risk för spridning av desinformation.

Många kvinnor blir besvikna när de kommer till Sverige eftersom de har haft förväntningar på landet som inte alltid stämmer med verkligheten. Många är till exempel inte beredda på bostadsbristen och grundkraven på enklare jobb. Det är därför viktigt med mycket samhällsinformation om Sverige redan på utlandsmyndigheterna.

Det är viktigt att informationen om viktiga praktiska saker, som att söka bostad och öppna bankkonto, är särskilt tydlig när man kommer till Sverige. Det rapporterades exempelvis om att arbetssökande processer kan försvåras av att inte ha ett bankkonto, samtidigt som att själva öppnandet av bankkonto i sig är en omständlig process.

Grundläggande information om jämställdhet är viktig att förse målgruppen med eftersom jämställdhetsinsatser i Sverige är mycket kulturellt betingade och bör förstås i sin kontext. Det är därför viktigt att informera om varför insatserna görs, inte bara att de görs.

Det är också viktigt att tidigt informera om vilka rättigheter och skyldigheter som gäller i Sverige. Särskilt eftersom man är mycket sårbar som ny i ett land, där språk och regelverk inte är bekanta. Risken för att bli utnyttjad är därför stor och kan man inte

sina rättigheter är det både svårt att upptäcka sin utsatthet och våga söka hjälp och stöd. Många som har svårt att komma in på arbetsmarknaden accepterar exempelvis svartjobb i desperation, där de ofta blir allvarligt utnyttjade.

Överlag är det av stor vikt att hela familjen får samma information, inte bara individen.

Migrationsverkets kontakt med målgruppen är begränsad och den information som myndigheten har möjlighet att förmedla blir därmed densamma. Om politiska förändringar framöver innebär att myndigheten har längre och mer löpande kontakt med målgruppen blir informationsförmedlande och kunskapshöjande insatser från Migrationsverket ännu mer relevanta.

Individanpassa insatser

Utrikes födda kvinnor behandlas ofta som en homogen grupp, vilket gör det svårt att upptäcka problem och potential hos individerna. Då en stor del av dessa kvinnor står särskilt långt från arbetsmarknaden jämfört med andra grupper, bör praxis vara att ge dem mer tid och uppmärksamhet än andra målgrupper, samt att göra en individuell inventering av deras kompetenser. Det finns goda exempel på civilsamhällets verksamheter som lyckas med detta genom att snabbt komma igång med en individuell insats och behålla ett tempo i processen.

Stärka känslan av egenmakt

Många utrikes födda kvinnor som organisationerna möter har lågt självförtroende kopplat till kompetens och egenmakt. Ett sätt för att tidigt stärka känslan av egenmakt, är att göra individen delaktig i sin egen plan och process framåt. Detta gäller både i asyl- och i etableringsprocessen. Det är viktigt att personen känner sig som en del av beslutsfattandet, annars kan det leda till en känsla av att förlora kontrollen över sin egen situation. Det kan i sin tur påverka tilltron till den egna kapaciteten att klara sig i samhället och på arbetsmarknaden.

Öka kännedomen om det svenska civilsamhället

Att vara engagerad i civilsamhället kan i vissa länder vara farligt och förenat med förföljelse och hot från staten. Av den anledningen är det viktigt att tydligt förmedla

kunskap om det svenska civilsamhället och att staten inte hindrar engagemang i det. Den informationen bör finnas tillgänglig redan hos utlandsmyndigheter. Att visa att det finns en samverkan mellan civilsamhället och den offentliga sektorn kan även vara ett sätt att tidigt bygga förtroende för de svenska myndigheterna.

Öka myndighetens kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck

Ett område där myndigheten måste ta ett större ansvar är att säkerställa att kvinnor som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck inte hindras från att delta på arbetsmarknaden. Detta måste beaktas redan i första mötet med individen. Det kan innebära att informera om rättigheter och skyldigheter, om möjligheten till barnomsorg samt om instanser som kan ge stöd vid våldsutsatthet.

Myndighetspersonalen bör även vara väl förberedd att identifiera tecken på hedersvåld och förtryck. Men det är viktigt att hitta en balans mellan tydlighet och fördomsfrihet inom detta område. Ibland görs klumpiga generaliseringar om hederskultur baserat på fördomar och okunskap, vilket kan skapa avstånd till och sänka förtroendet för myndigheten. Därför är det viktigt att all personal inom myndigheten får en grundlig utbildning för att kunna garantera ett förtroendeingivande bemötande. Många civilsamhällesorganisationer har stor kunskap och erfarenhet inom detta område som kan vara till nytta för kunskapsinhämtningen.

Öka myndighetens kunskap om funktionsnedsättningar

Utrikes födda kvinnor med funktionsnedsättningar nås generellt inte av etableringsinsatser och hamnar alltför ofta i kronisk isolering. Olika maktordningar påverkar den här gruppen och sätter upp hinder efter hinder in i samhället och på arbetsmarknaden. De som kommer in på arbetsmarknaden upplever ofta en extrem utsatthet även där.

Individanpassade insatser är särskilt centrala hos den här målgruppen. Informationen om Sverige behöver ses över och tillgängliggöras såväl på utlandsmyndigheter som vid ankomst till Sverige. Det behöver också finnas god kunskap om funktionsrättsfrågor bland myndighetspersonalen för att fånga upp behov och garantera ett så bra

bemötande som möjligt. Genom att samarbeta med funktionsrättsorganisationer kan arbetet underlättas.

Minska “tappet och glappet” i myndighetsöverlämningen

Överlämningen av ansvaret för individerna mellan myndigheter och/eller kommuner är många gånger bristfällig, vilket leder till att vissa personer fastnar eller faller ur systemet. Detta kan vara särskilt utmanande för personer med språk- eller funktionsnedsättningar. Dessutom finns det risk för att exempelvis kvinnor som blir föräldralediga faller ur systemet och inte kommer tillbaka in i etableringsprogrammen.

Det är över lag viktigt att garantera en högre grad av kontinuitet i myndighetskontakten för att förhindra att dessa individer fastnar eller faller ur systemet, särskilt för kvinnor som bor i asylboenden där exempelvis snabba flyttar mellan städer och orter är vanligt och kan försvåra etableringen.

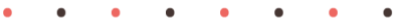
Mer strategisk placering

Migrationsverket borde mer strategiskt placera boenden där möjlighet till arbetsmarknad finns.

Följa upp och utvärdera insatser

Uppföljning är mycket viktigt, inte minst genom direktkontakt med individen.

Avslutning

Migrationsverkets representanter tackade för mycket intressanta och givande diskussioner samt återgav kortfattat gruppernas arbete, reflektioner och inspel.

Sara Knutsson, Migrationsverket, redogjorde sedan för myndighetens arbete framöver och förklarade att de under hösten har tagit fram utvecklingsområden som man nu är i slutskedet med att konkretisera. Det som framkommit under dagens samråd kommer involveras i underlaget för att säkerställa att olika perspektiv tas med.

Dokumentationen från samrådet kommer delas med övriga myndigheter i regeringsuppdraget.

Samrådet avslutades med att arrangörerna tackade för deltagandet och avslutade mötet.

Underlaget är framtaget av NOD:s kansli på uppdrag
av Migrationsverket.

För frågor om underlaget, kontakta
info@nodsverige.se

